

ПОХОДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ)

Пашинська Л.М.

Київський національний лінгвістичний університет

У статті розглядаються джерела походження фразеологічних неологізмів, серед яких виділено власне українські надходження, іншомовні запозичення, кальки, розмовна й жаргонна мова. Формування таких стійких одиниць відбувається через переосмислення вільних словосполучень, їх метафоризацію й метонімізацію, шляхом функціонального перенесення, детермінологізації.

Ключові слова: фразема, неологізм, інновація, детермінологізація, модифікація.

В статье рассматриваются источники происхождения фразеологических неологизмов, среди которых выделены собственно украинские фраземы, иноязычные заимствования, кальки, разговорный и жаргонный язык. Формирование таких стойких единиц происходит через переосмысление свободных словосочетаний, их метафоризацию и метонимизацию, путём функционального переноса, детерминалогизации.

Ключевые слова: фразема, неологизм, инновация, детерминалогизация, модификация.

The article deals with the origin of phraseological neologisms among which we single out the Ukrainian borrowings, foreign borrowings, calques, colloquial language and slang. The formation of these set expressions is possible due to interpreting of free word-groups, their metaphorization and metonimization by means of transference, determinologization.

Key words: phraseological, neologism, innovation, determinologization, updating.

У вітчизняному мовознавстві кінця ХХ – початку ХХІ ст. помітно активізувалося студіювання процесів збагачення української мови фразеологічними одиницями. Значна кількість праць присвячена дослідженням динаміки і джерел української фразеології (А. А. Смерчко, А. М. Григораш, Н. Г. Скиба, М. Навальна, Л. В. Завгородня, О. А. Семенюк, О. А. Стишов, Н. М. Арват, О. Важеніна, Ю. Зацний, М. Белозьоров, Н. І. Кочукова, О. О. Калякіна, Т. А. Космеда, А. С. Белая та ін.). У зарубіжній лінгвістиці названі проблеми привертала увагу таких дослідників, як Ю. А. Гвоздарьов, В. Архангельський, В. М. Мокієнко, Л. Шестак, І. В. Серікова, В. Рагавцов, І. Бичак, І. Ковчик, О. Ревуцький, С. Кураш, М. О. Москвіна, Т. Малинськи, А. Пстига, О. М. Єрмакова та ін. На думку вчених, фразеологічний ярус відзначається найбільшою динамікою розвитку і характеризується інтенсивними процесами модифікації. Такі зміни відбуваються внаслідок дії внутрішніх і зовнішніх чинників. Професійна і соціальна діяльність людей, реалії та факти багатогранного життя, поява класів, їхні інтереси, навколишній світ – все це спонукає народ, який був і залишається основним джерелом збагачення мови, до утворення нових мовних одиниць, до збагачення колоритного арсеналу мовних засобів. Поява нових понять, які потребують найменування, необхідність змінити старі вирази, що втратили колишню виразність, постійна потреба людей в образних висловах, які надають мові експресивності, – саме цими факторами зумовлюється безперервність процесу виникнення і оновлення фразеологічних зворотів [3].

Мова сучасних українських засобів масової інформації активно збагачується новими фраземами, які походять із низки джерел. Серед них виділяємо як власне українські надходження, зокрема зі суспільно-політичної, фінансово-економічної, виробничо-професійної, науково-технічної, військової, спортивної галузей, так і іншомовні. Проте останнім часом активізувалося ще одне важливе джерело поповнення фразем – розмовне й жаргонне мовлення. Формування

фразеологічних одиниць, які походять із названих джерел, відбувається передусім через переосмислення вільних словосполучень, їх метафоризацію й метонімізацію, а також шляхом функціонального перенесення, детермінологізації деяких стійких словосполучень.

Отже, одним із джерел появи нових ФО є їх творення на базі нових і давно вживаних термінологічних словосполучень шляхом семантичних зрушень. І різновидом таких семантичних змін виступає детермінологізація – соціально мотивоване явище міграції термінів за межі своїх терміносистем. Детермінологізація спостерігається: 1) при функціонуванні номінативних одиниць – генетично термінів – зі спрощеним компонентним складом термінологічних значень; у такому разі терміни, зберігаючи свою номінативну цінність, розвивають у новій системі парадигматичну і синтагматичну значеннєвість; 2) при асиміляції термінів загальноновживаною лексикою – внаслідок використання в мовних актах вторинної номінації терміни набувають нового значення. Детермінологізація веде до кількісного і якісного збагачення загальноновживаної лексики [6, с. 130]. Про таке явище К. П. Сидоренко пише, що “регулярне вживання термінологічного словосполучення в переносному значенні дозволяє говорити про творення фразеологізму” [4, с. 85]. Термінологічне словосполучення, переходячи зі сфери свого звичного функціонування в літературну мову, втрачає термінологічне значення і набуває переносного, пов’язаного з термінологічним, значення внаслідок семантичного переосмислення – завдяки метафорі й метонімії, лексикалізації порівняння тощо. Таким чином, термінологічне словосполучення служить семантичним похідним для нової ФО.

Прикладами взаємопроникнення термінів із системи в систему можуть слугувати фраземи з різних галузей, зокрема спорту: *коротка лава (лавка) запасних* у терміносистемі означає “брак спортсменів, які можуть вийти на заміну гравців основного складу команди”, фразеологізм же має значення “брак резервних кадрів у вищих ешелонах влади, певної партії” (*Підписавши відповідні укази, Президент, вважаю, не лише дав зрозуміти, що за багатьма напрямками роботи попередній Кабмін діяв непогано, а й черговий раз засвідчив, що “лава запасних” у нього, на жаль, є надто короткою* (УіСС, 09-15.06, 2001)); *різні вагові категорії* – з мови спортсменів “борці, боксери, штангісти і т. ін. змагаються залежно від розподілу за ваговими категоріями”, фразеологізм – “про людей різного соціального стану, ступеня впливу, значущості і т. ін.” [9, с. 41] (*Я, в принципі, не розумію природу конфлікту головного режисера з акторами: у нас же різні вагові категорії, нерівні умови – я керую театром, а актор грає на кону. Вважаю, що коли виникає питання, кому належить провідна роль у театрі – актору чи режисерові, то це говорить про неблагополуччя в колективі* (Д, 14.03, 2002)); *грати мускулами* – походить з мови культуристів, які демонструють гру мускулами, фразема ж має таку семантику “погрожувати, демонструвати готовність до війни” [9, с. 60] (“Я всіляко гальмую цей процес у тих зонах відповідальності, що належать до моєї компетентності, і просив би інших робити те саме, а не грати мускулами своїх спецпідрозділів, демонструючи зверхнє ставлення до “олов’яних” солдатиків, чийми руками політики намагаються вирішити свої власні проблеми і задовольнити свої амбіції”, – додав Міністр внутрішніх справ Юрій Луценко (УП, 14.10, 2008)).

Серед терміносистем, які найчастіше постачають фразеологічні неологізми, варто також назвати суспільно-політичну та соціально-економічну сфери, що пояснюється процесами розвитку суспільства й економіки, кардинальними змінами в матеріальному і духовному житті соціуму, напр.: *помаранчева революція* “мирний, безкровний перехід влади до опозиції в Україні”, *голосувати ногами* “відмова від участі в будь-яких заходах, висловлення протесту, незгоди з чимось” [9, с. 20], *пінг-понгова дипломатія* “про дипломатичні стосунки, ініціатором яких є держава, яка шукає ґрунт для отримання від них у майбутньому певної користі” [9, с. 25], *чорна бухгалтерія (чорна каса)* “грошові операції (розрахунки), які не фіксуються офіційною державною статистикою”, *біла зарплата* “офіційна зарплата” (*Але переоцінити внесок переможниці “Євробачення” Руслани в помаранчеву революцію дуже важко: вона агітує,*

вона співає, вона відклала свої європейські тури, вона з'являється на своєму "Мерседесі" з помаранчевим прапором у всіх гарячих точках Києва (УМ, 26.11, 2004); Крім того, якщо б влада зробила поправки в законний спосіб, протестів підприємців не було б. Унаслідок цього підприємці вже нині починають "голосувати ногами", тобто згортають свою діяльність (ЛГ, 24.06, 2009); Як відомо, Кіссінджер був ініціатором так званої пінг-понгової дипломатії, яка привела до зближення США і Китаю (Д, 30.07, 2009); На момент візиту податківців у цеху зберігалося 36 тисяч пляшок горілки вартістю понад 230 тисяч гривень. Спиртне, а також виробниче обладнання, фальшиві акцизні марки та документацію "чорної" бухгалтерії вилучено (УМ, 22.01, 2004); Те, що громадяни потихеньку це усвідомлюють, ПФ підтверджує й цифрами: якщо порівнювати шість місяців минулого року й нинішнього року, надходження до бюджету організації збільшилися майже на мільярд, що, на думку Д. Табачника, свідчить і про те, що "білої зарплати" в країні значно побільшало. Чим більша "біла" зарплата, тим більшими будуть пенсії (Д, 20.08, 2003); У грудні 1999 року Гельмут Коль уперше привселюдно визнав, що за останні 5 років він як лідер Християнсько-демократичної спілки (ХДС) одержав від анонімних спонсорів близько 1 млн. доларів, які осіли в "чорній касі" партії (Ст., 30.09, 2000)).

Крім політичної, економічної та спортивної термінології, фразеологізмами стають також словосполучення інших термінологічних систем, наприклад, медицини: штучне дихання "існування когось або чогось за допомогою сторонньої підтримки", бути в глибокій комі "занепадати, не мати розвитку" (А життя показує, що "партію влади" без опори на певні верстви населення, на близьку цим верствам ідеологію, утворити можна, але жити така партія зможе лише за допомогою "штучного дихання") (Д, 15.02, 2002); Як завжди в день народження Олександра Довженка вітчизняні кіношники відзначили своє професійне свято. Вже набридло з року в рік писати практично одне й те ж, щось на кшталт "це свято зі словами на очах" або "рідне кіно в глибокій комі" (УіСС, 20-26.09, 2003)); математики: диктувати умови задачі "нав'язувати кому-небудь свої погляди і змушувати діяти відповідно до них" (Але реформа у версії Банкової провалилася остаточно, і осінь диктує Вікторові Володимировичу свої "умови задачі") (УМ, 18.05, 2004); авіації: запасний аеродром "мати щось про запас; знаходити вихід зі становища" [9, с. 4], вищий пілотаж "вищий вияв майстерності, таланту, здібностей" (Тоді частина людей пішла з "Дня" до "Всеукраїнських відомостей", на "запасний аеродром", підготовлений тоді ще партнерським тандемом Лазаренко – Тимошенко (Д, 25.01, 2002); І тоді це не всі актори спроможні на "вищий пілотаж" в такому складному стилі – правдиво, щиро, сердечно "жити" в образі героя, не пропускаючи подробиць психологічних реакцій, водночас не збиваючись на побутовізм, на повсякденні інтонації, витримуючи рівень високого узагальнення, виправдовуючи умовно-символічні дії (Д, 11.02, 2004)); сфери культури: театру і кіно – здобути одну з провідних ролей "вибороти першість у чомусь", закулісний сценарій "щось приховане, таємне", за власним сценарієм "діяти згідно зі своїми власними планами", найгірший сценарій "невдалий план дій", сюжетна лінія "послідовність розвитку подій", зміна головних дійових осіб спектаклю "зміна керівництва установи, відомства, організації тощо", стояти за кулісами "бути прихованим", залишатися за кадром "не бути визнаним, названим" ("За кадром" залишаються тисячі графічних робіт, сотні проілюстрованих книг, виставки, відгуки, емоції тих, хто про Януковичів знає не лише завдяки "Тіням" та "Мазепі"... (УМ, 25.05, 2004); Уміння України "грати на випередження" дозволяє їй здобути одну з провідних ролей на континентальних ринках газу (УМ, 03.07, 2003); На жаль, ротацію керівництва правоохоронних відомств можна назвати лише зміною головних дійових осіб спектаклю, та аж ніяк не новою сюжетною лінією розслідування (УіСС, 20-26.09, 2003); То чимало спостерігачів на Львівщині задумалися над тим, хто ж стоїть за кулісами події і чи не слід нам очікувати появи ще однієї партії у лівому таборі? (УіСС, 28.10-03.11, 2000)) тощо.

Процес детермінологізації досить активний у мас-медійному тексті й зумовлений пошуком

нових засобів образності. Певна сукупність компонентів ФО створює образ, а з його допомогою фразеологічне значення. Тому невід'ємною властивістю фразеологічних одиниць є асиметрія між загальним значенням фраземи та значенням її компонентів, адже фразеологія – це передусім процес семантичного перетворення, який формує нові одиниці, це один із видів реалізації образності, яка в системі засобів художнього відображення посідає основну позицію [7, с. 353].

Важливе джерело поповнення українських фразеологічних інновацій – іншомовні запозичення і кальки, які є результатом інтернаціоналізаційних процесів фразеологічного складу сучасних мов. Іншомовні запозичення (переважно з англійської мови) у політичній, економічній, науково-технічній, спортивній та інших сферах, які активізувалися в мові українських ЗМІ, стали загальноживаними внаслідок розширення контактів України з іншими країнами світу, пришвидшення науково-технічного прогресу, економічних зв'язків, участі українських спортсменів у міжнародних змаганнях, олімпіадах тощо. Походження більшості стійких словосполучень з англійської мови пояснюється значною мірою її міжнародним статусом, впливом і функціонуванням у світі, пор.: *споживчий кошик* (з англ. *consumer basket*) – “купівельна спроможність, яку забезпечує зарібок громадян певної країни”, *гаряча лінія* (з англ. *hot line*) – “прямий зв'язок з особою, фахівцем певної галузі й т.ін. під час теле- або радіопередачі”, *шокова терапія* (з англ. *shok therapy*) – “радикальні економічні заходи, які боляче, негативно позначаються на життєвому рівні народу” [9, с. 120], *пілотний проект* (з англ. *pilot project*) – “нова розробка, пробне впровадження чогось, що здійснюється вперше”, *білі комірці* (з англ. *white collar worker*) – “про осіб найманої праці, які зайняті розумовою діяльністю (службовці, управлінці, комп'ютерники, лаборанти і т.ін. – звичайно високооплачувані” [9, с. 16], *промивання мізків* (калька з англ. *brain-washing*) – “вплив на психіку людей з метою ідеологічної обробки” [9, с. 87], *прайм-тайм* (з англ. *prime time*) – “найзручніший час в ефірі” [9, с. 84], напр.: *Де ефективніше законодавство, там краща якість життя, що включає в себе не тільки набір матеріальних благ, так званий споживчий кошик, але й комплекс певних свобод і соціокультурних прав* (Д, 02.09, 2003); *Кабінет Міністрів України створив “гарячу лінію” і благодійний рахунок для постраждалих від стихійного лиха в Західній Україні* (УС, 06.08, 2008); *Всі останні наші уряди йдуть по одному шляху – підвищують тарифи, що ставить на межу фізичного виживання пенсіонерів й інших малозабезпечених громадян України... Хоча таке значне зростання тарифів на послуги ЖКГ нині є, по суті, стартом нової “шокової терапії” в країні* (УіСС, 29.09, 2006); *“Білі комірці” в небезпеці. Чим офіс загрожує здоров'ю службовців?* (Д, 04.08, 2007); *Промивка мізків чи добровільний вибір. Як приєднуються до новітніх релігій. ... За цих умов теорії “промивання мізків”, маніпулювання свідомістю пропонують струнку схему пояснення насправду складного соціально-психологічного процесу і стають своєрідним “подарунком” і для батьків, які нездатні пояснити зміни в поведінці своїх дітей, і часом навіть для правоохоронних органів* (РС, 06.03, 2007).

Джерелом поповнення фразеологічного складу української мови інноваціями виступають також внутрішні запозичення. Цю лакуну заповнюють розмовні стійкі словосполучення, діалектні, жаргонні, арготичні фраземи. Такі фразеологізми досить активно функціонують у ненаукових стилях – розмовному, публіцистичному, художньому – і чітко відбивають реалії і поняття, притаманні нинішнім особливостям життя соціуму – його проблемам, зацікавленням, уподобанням, оцінкам тощо, пор.: *сісти на дно* “припинити з певних причин діяльність”, *кинутися у всі тяжкі* “приступити до якоїсь незвичної для себе роботи, діяльності”, *кинути косяка* “подивитися скося” [10, с. 91], *припар мізків* “безвихідна ситуація”, *по повній програмі* “всіма можливими шляхами” [11, с. 58], *подзвонити в рейку* “вислів, який означає, що мовець не має телефону” [11, с. 60], *попасти під роздачу* “1) бути побитим; 2) мати неприємності з чиеїсь вини” [8, с. 229], *прикинутися шлангом* “удати з себе наївну, невинну або слабку людину” [8, с. 303]: *Оскільки сам Паульо “сів на дно”, з Ужгорода на адресу ПФЛ надійшов лист з проханням перенести*

матч у Сімферополі, оскільки «Закарпаття» нібито не може вилетіти з аеропорту (УМ, 30.11, 2004); *Кинулась я “у всі тяжкі”* тоді, коли почала збирати гроші на новий комп’ютер. Виходячи з логіки, що витратити кровні зароблені гроші на їжу та розваги зовсім не обов’язково – це чоловіча справа, кожен вечір я призначала нове побачення (УМ, 22.01, 2004).

Аналізований матеріал засвідчує тенденцію до наростання зниженорозмовності, а часом і вульгаризації, в сучасній українській мові, а саме мові ЗМІ. Цьому сприяли демократизація всіх галузей суспільного життя української спільноти, істотне послаблення цензури в засобах масової інформації, поширення моди на певні стійкі звороти, інтенсифікація пошуків нових емоційно-експресивних, дотепних і влучних засобів вираження, розширення складу учасників комунікації, збільшення обсягу діалогічного, спонтанного спілкування в мас-медіа, бажання висловити експресію будь-якими засобами. Використовуючи у своїх статтях такі стійкі одиниці, автори розраховують на те, що вони привернуть увагу читача, зацікавлять його, напр., *висловлювати (вказувати) своє фе* “протестувати проти чогось; бути чимось незадоволеним”, *знати порожняк* “говорити дурниці, неправду, обдурювати когось” [9, с. 81], *дати (давати) фору* “давати комусь перевагу, заздалегідь ставити когось у більш вигідні умови” [9, с. 133], *ковбасити мізки* “набридати комусь зайвими розмовами, піснями тощо”, *з’їхати з рейок* “заховатися” [11, с. 60], *тримати стиль* “одягатися і поводити себе відповідно до іміджу” [10, с. 88], *як фішка ляже* “залежно від обставин” [10, с. 90], *лягнути не в тему* “сказати недоречно” [10, с. 91]: *Своє “фе” на адресу Федерації профспілок висловили і гості позавчорашнього з’їзду КВПУ в Києві – депутати Юлія Тимошенко, Степан Хмара, Олександр Мороз* (УМ, 21.03, 2003); *Зовнішнім виглядом панки, як і хіпі, вказували своє “фе”* *всесвітньому снобізму* (УМ, 14.03, 2003); *Крім того, наступні два критерії дають велику фору старшим письменникам, які за десятки років у літературі, на відміну від молодих, набули і майстерності, і виразності* (УМ, 30.07, 2003); *Утім це не суттєво, головне, що заїжджений дотепер усіма хіт-парадами но-фіксівський кавер (мається на увазі “100% плагіат”) вже не ковбаситиме мізки* (УМ, 14.03, 2003).

Надмірне нагромадження подібних мовних засобів розглядається як недоцільне й таке, що створює прямо протилежний ефект – не зацікавлення, прагнення сенсації, а відразити та протесту проти такого способу надання інформації. Несвідоме використання просторічних мовних засобів свідчить як про низьку культуру мовлення учасника комунікації, так і про небезпечну тенденцію розмивання меж стилів [5, с. 8-9].

Ще одним зі шляхів поповнення фразеологічного складу сучасної української мови виступають крилаті вислови, афоризми, цитати, які є популярними і пов’язані з іменами відомих як українських, так і світових політичних, громадських діячів, письменників, учених; це й політичні, рекламні, спортивні лозунги і девізи, що стали крилатими й часто зустрічаються у ЗМІ, рядки з пісень тощо, напр.: *процес пішов* – вислів колишнього президента СРСР М. С. Горбачова про позитивні результати перетворень під час перебудови, який набув значення “рух у будь-який бік уже почався (незалежно від чиєїсь волі, команди); повернення до чогось немає” [9, с. 89]; *хто є ху* – каламбурне переосмислення звороту *хто є хто*, приписуваного також М. С. Горбачову, який нібито вжив його стосовно путчистів, у мас-медійному дискурсі фразема вживається зі значенням “хто є винним у чомусь, хто перешкоджає демократичним процесам, прогресу” [9, с. 49-50], *маємо те, що маємо* – вислів экс-президента України Л. М. Кравчука про стан економіки в країні; *райська насолода, не дай собі засохнути, імідж – ніщо, справа – все* – рекламні лозунги торгових компаній “Баунті” і “Спрайт”. Наприклад: *Проте на сьогодні лише “маємо те, що маємо”*: *серед фермерів – колишні вчителі і військові, інженери та металурги, зустрівач серед них і поважного віку чоловіка, який вийшов на пенсію з посади начальника райенерго* (Д, 28.09, 2001); *Процес пішов... У працівників поліграфічного комбінату “Україна” зараз найгарячіший час – потрібно до 22 вересня виготовити*

38500000 бюлетенів (Д, 13.09, 2007); *Новий уряд Тимошенко: Хто є ху. Найстаршому міністрові нового уряду – 70, наймолодшому – 32* (Ек., 19.12, 2007); *Райська насолода Ніни Матвієнко. Сьогодні у філармонії ювілярка співатиме з донькою, “Київською камератою”, друзями і пташками* (УМ, 10.10, 2007).

Незначні групи становлять актуалізовані й модифіковані фраземи-інновації. Актуалізовані фразеологізми – це стійкі одиниці, що були заборонені або не популяризувалися в радянський період і відродилися та активно функціонують у мові преси кінця ХХ – початку ХХІ ст. До таких мовних одиниць належать, наприклад, фраземи *розстріляне відродження* “українська інтелігенція, знищена сталінським режимом у 20-30-х рр. ХХ ст.”, *старший брат* “про народ, державу, які займають панівне становище стосовно до менш важливих, залежних (звичайно – про СРСР стосовно до соціалістичних країн)” [9, с. 10-11], *старша сестра* “Росія стосовно до колишніх республік СРСР”, *телефонне право* “1. Використання свого службового становища високопоставленими особами, які дають протизаконні вказівки по телефону представникам виконавчих і судових органів. 2. Використання службового становища високопоставленими особами для розв’язання особистих проблем “по блату” вказівками по телефону” [9, с. 83], *голодний бунт* “масові протести проти убозтва, дорожнечі продуктів харчування (у постперевбудовчий період)” (істор. *голодний бунт* – християнські заворушення у феодалній Росії під час голоду) [9, с. 11], пор.: *Отож чимало випускників шкіл зовсім не знають мови “старшого брата”* (Хр., 30.11, 2000); *Тепер грім гримнув, і в росіян є підстави думати, що відтак Білорусь заговорить зі “старшим братом”* *запопадлівіше* (УМ, 04.02, 2004); *“Старша сестра” завжди прагне тримати нас на короткому повідку. Адже ми найбільші покупці російського газу (на другому місці – Німеччина). А ну, як зірвемося з гачка?* (УіСС, 20.09-06.10, 2000); *Голодний бунт скинув уряд Гаїті. Голодний бунт залишив без уряду карибську державу Гаїті. Протягом десяти днів місцеві мешканці там вимагають зменшити ціни на продукти харчування, троцять столичні вулиці та б’ються з поліцією* (5 канал, 13.04, 2008).

Модифіковані ж фразеологізми – це специфічні стійкі мовні утворення з видозміненою структурою, семантикою та стильовою і стилістичною маркованістю. Вони виникають переважно на основі вже відомих широкому загалові ФО. На думку О. Важениної, такі модифікації є зміною традиційної семантики фразеологізму, спричиненою його актуалізацією в особливих контекстуальних умовах, унаслідок чого узуальне фразеологічне значення набуває додаткових відтінків або ж реалізується семантична двоплановість окремих компонентів фразеологічної одиниці чи словосполучення загалом. У результаті актуалізації фразеологізму в особливих контекстуальних умовах його узуальне значення починає виявлятися більш абстрактно, підкреслюються нові семантичні і стилістичні відтінки його значення і, врешті, фразеологізм просто наповнюється новим змістом [1, с. 311]. Так, наприклад, давно знана фраза *живий товар* “раби-невільники” в останні десятиліття на сторінках газет функціонує зі значенням “дівчата або молоді жінки, підступно продані для сексуальної експлуатації” [9, с. 121]: *У Луганській області намагалися засудити злочинців, які постачали “живий товар” у будинки розпусу Туреччини* (ЛГ, 28.09, 2005). Фразеологічні модифікації, як зазначає І. С. Гнатюк (дослідниця користується терміном “семантична трансформація”) [2, с. 85], здійснюються внаслідок різних факторів. Ними передусім є розширення сполучувальних можливостей фразеологічної одиниці, яке включає: 1) зміну традиційної лексичної валентності ФО; 2) порушення синтаксичних зв’язків фразеологізму з оточенням; 3) одночасну зміну діапазонів лексичної та синтаксичної сполучуваності.

Як показав фактичний матеріал, мова ЗМІ перебуває в постійному розвитку, поповнюючи фразеологічний склад сучасної української мови. Джерелом виникнення багатьох фразеологічних неологізмів стали культурні й ділові контакти носіїв української мови з іншими народами

країн світу, участь, досягнення й перемоги українців у спортивних змаганнях, олімпіадах всеукраїнських та міжнародних рівнів. Фразеологічні інновації віддзеркалюють сьогодення, дають оцінку подіям і фактам, які відбуваються у світі, шляхом переосмислення вільних словосполучень, детермінологізації, метафоризації та метонімізації й тісно пов'язані із суспільно-історичними, економічними процесами, політичним та культурним життям України. Сталі словосполучення-неологізми роблять мову мас-медійного дискурсу образною, багатою, соковитою, а оригінальність таких фразем приваблює майстрів публіцистичного тексту.

Література

1. Важеніна О. До проблеми розмежування фразеологічних трансформацій, модифікацій та варіацій // Лінгвістичні студії: зб. наук. пр. – Донецьк: ДонДУ, 2000. – Вип. 6. – С. 310-313.
2. Гнатюк І. С. Трансформація традиційних фразеологізмів у мові сучасної української прози: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.02 / Ірина Святославівна Гнатюк. – К., 1982. – 24 с.
3. Отчич Л. Й. Етимологічні аспекти фразеологічних одиниць з економічним компонентом сучасної англійської мови // Проблеми семантики слова, речення та тексту: зб. наук. ст. – К.: Вид. центр КДЛУ, 2000. – Вип. 4. – С.325-333.
4. Сидоренко К. П. Фразеологизмы терминологического происхождения // Русская речь. – 1978. – № 3. – М. – С.84-88.
5. Скиба Н. Г. Активні фразеотворчі процеси в українській публіцистичній і художній прозі кінця ХХ – початку ХХІ століть: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / Наталія Григорівна Скиба. – К., 2005. – 18 с.
6. Українська мова. Енциклопедія. / [редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін.]. – К.: Укр. енцикл., 2000. – 752 с.
7. Щербань Н. П. Фразеологічна одиниця у тексті оригіналу та її переклад // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – К.: Вид. центр КДЛУ, 2000. – Вип. 4. – С. 352-357.

Довідники

8. Ставицька Л.О. Короткий словник жаргонної лексики української мови / [уклад. Леся Олексіївна Ставицька]. – К.: Критика, 2003. – 336 с.
9. Мокиєнко В.М. Новая русская фразеология / [В. М. Мокиєнко]. – Орле, 2003. – 168 с.
10. Стернин И. Словарь молодёжного жаргона / [сост. И.А. Стернин]. – Воронеж, 1992.
11. Пиркало С. Український молодіжний сленг сьогодні / [уклад. С. Пиркало]. – К.: Мова та історія, 1999. – 88 с.

Джерела ілюстративного матеріалу

Газети: Д – “День”, Ек. – “Експрес”, ЛГ – “Літературна газета”, Ст. – “Столиця”, УіСС – “Україна і світ сьогодні”, УМ – “Україна молода”, УП – “Українська правда”, Хр. – “Хрещатик”; РС – радіо “Свобода”; “5 канал” – канал телебачення.